

S. Sayısı : 142 ye ek

Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkında kanun tasarısı ve Anayasa Komisyonu raporu (1/167)

Anayasa Komisyonu Raporu

T. B. M. M.

Anayasa Komisyonu

Esas No. 1/167

Karar No. 9

12 . VII . 1951

Yüksek Başkanlığa

Kamutayın 7 . V . 1951 tarihli 73 ncü Birleşiminde Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki tasarının ve Adalet Komisyonu raporunun müzakeresi sırasında tasarının Anayasa hükümlerine muhalif olup olmadığının bir kere de Anayasa Komisyonunca tetkik olunması için verilen önergeler kabul edilerek tasarı komisyonumuza havale ve tevdi olunmakla Hükümet namına Adalet Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu hazır olduğu halde incelendi.

Görüşmeler sırasında tasarının Anayasaya muhalif olduğunu beyan edenlerin mütalâaları şu suretle hülâsa edilebilir:

I. Anayasanın 69 ncü maddesinde (Türkler kanun karşısında eşittirler, ve ayrıksız kanuna uymak ödevindedirler. Her türlü grup sınıf, aile, kişi ayrıcaları kaldırılmıştır ve yasaaktır.) denilmektedir. Atatürk ölmüş olmakla beraber kendisi bir Türk ve kişi olduğuna göre bu şekilde hususi ve şahsi bir kanun çıkarılması halinde 69 ncü maddenin menettiği ayrıca (imtiyaz) kendisine ve ailesine bahşedilmiş olacağı gibi Türklerin kanun karşısında eşit buldukları prensibi de ihlâl edilecektir.

II - Bu tasarı kanunların haiz bulunması lâzım gelen umumilik ve mücerretlik vasfına da uygun değildir.

III - Tasarının maddelerinde kullanılan (her ne suretle olursa olsun tecavüz) ve (Atatürk hakkındaki eserler) tâbirleriyle ve (gibi) edatıyla de Anayasanın tanıdığı bâzı haklar tahdit ve takyit ve suçların muayyeniyeti esası ihlâl edilmiş olacaktır.

I - Vatandaşların âmme hakları diye anılan haklar, malfüm olduğu üzere, 1789 tarihinde Fransız Hukuku beşer beyannamesiyle cihana

ilân edilen ferdî haklar silsilesi olup bütün anayasalara geçmiş ve bizim Anayasamızda da bir fasıl halinde yer bulmuştur. Âmme hakları şahsiyete bağlı ve zaruri oldukları için bunlara bazan insan hakları ve insanla doğan haklar da denir. Bu haklardır ki Devletin fertlere karşı haiz olduğu salâhiyet ve hâkimiyetin hududunu tâyin ve Devletin hükümlerine kudretine karşı muvazene tesis ederler.

Âmme hakları iki sınıfa ayrılabilir: 1. Müsavat hakkı; 2. Hürriyet hakkı. Anayasamızın 69 ncü maddesi bu müsavat haklarından bahsetmektedir. Gerek bu madde ile gerek diğer Devletlerin buna mümasil olan Anayasa maddeleriyle temini istihdaf edilen müsavat; kanun karşısında müsavat, mahkemeler önünde müsavat, kanunların istedikleri vasıfları haiz olmak şartıyla Devlet memuriyetlerine tâyinine müsavat, askerlikte müsavat ve vergiye tâbi olmakta müsavat gibi hususlardır. Kaldırılması kastedilen imtiyazlar da, bu gibi hususlarda mevcut olup müsavatsızlık husule getiren imtiyazlardır. (İmtiyaz) tâbirinin muhtelif mânaları vardır. 69 ncü maddedeki imtiyaz (ayrıca) umumi ve siyasi mânasında kullanılmıştır ki, diğerlerinin mahrum olduğu ve haiz olmadığı hak ve menfaatlerin hukuki ehliyeti haiz bir kimseye yahut bir aile ve zümreye bahşedilmesi demektir. Kaldığı muhtevası yukarıda beyan edilen medeni müsavat bugün münakaşalı olan içtimai mukavele veya tabii hukuk nazariyelerine kadar çıkarılmaksızın fertlerin cemiyet içinde mesleklerini serbest olarak geliştirmek hakkı ile izah, hattâ bu esasa irca edilmektedir.

Buna göre medenî müsavat, yaşayan her va-

tandaşa serbest inkişaf sağlamak lüzumundan mülhemdir. Şu halde vatandaşın bu gelişme hakkına sekte yahut nakise vermiyen bir kanun hükmü ile müsavat umdesinin bir ilgisi bahis mevzuu olamaz.

Maddedeki (kişi) kelimesi eski metindeki (fert) kelimesi yerine konmuş olmakla beraber Anayasanın diğer bâzı maddelerinde (şahıs) yerinde de kullanılmıştır. Fert, hukuki mânada bir şahıstır. Yani haklardan istifade eden ve hak sahibi olabilen varlık demektir. Hak sahibi olabilmek için de şahsiyetin zeval bulunmaması yani ferdin hayatta olması icabeder. Türk Kanunu Medenisinin 27 nci maddesi «şahsiyet, çocuğun sağ olarak tamamiyle doğduğu andan başlar ve ölüm ile nihayet bulur. Çocuk sağ doğmak şartıyla ana rahmine düştüğü andan itibaren medenî haklardan istifade eder» diyerek şahsiyetin başlangıcını ve sonunu tesbit etmiştir. Atatürk de elyevm yaşadığına göre kendisi için 69 ncu maddede kastedilen mânada bir imtiyaz tanımak mülâhazası vârit olmadığı gibi tasarıda böyle bir imtiyaz tanınması derpiş edilmiş de değildir.

Malûm olduğu üzere bir fiil ve hareket suç sayılarak cezai müeyyideye tâbi tutulurken göz önünde tutulması iktiza eden cihet Devletin ceza vermek hakkının dayandığı esastır. Bu esas, cemiyetin kendi huzur ve sükûnunu, içtimai, hukuki ve siyasi nizamının muhafazası için tedbir alması, kendisini müdafaa eylesidir.

Tasarının gerekçesinde hulâsaten : Atatürk memleketin kurtarıcısı, Cumhuriyet ve İnkılâplar rejiminin sembolü olması hasebiyle hatırasına ve kendisini temsil eden şeylere karşı vâkı tecavüzler, dolayısıyla Cumhuriyet ve İnkılâplar rejimine karşı bir nevi husumet izharı mahiyetinde oldukları cihetle âmme efkârında derin akisler yaratmakta ve cemiyetin huzur ve sükûnunu bozmaktadır. Bu sebepten dolayı esasen bugün bile suç sayılan bu fiillerin cemiyet içinde yaptıkları tesir ve tevlit ettikleri huzursuzlukla mütenasip olarak müeyyidelerinin artırılması ve hakaret fiilinden dolayı da re'sen takibat icrasını sağlamak maksadiyle hazırlanmış) olduğu ifade edilmiştir.

II - Bir kanunun şahsi veya hususi veya umumi olup olmadığının tâyinindeki kıstas, kanunun muhatabıdır. Eğer kanun bir şahsa veya bir sınıf ve zümreye hitap ediyorsa şahsi

veya hususi, umuma hitap ediyorsa umumidir. Tasarı derpiş ettiği suçları işleyen herkese istisnasız tatbik edilecek hükümleri koyduğuna, bir şahsa veya sınıfa değil bütün ülke dâhilinde bulunan her kese hitap ettiğine göre kanunun en mühim ve mümeyyiz vasfı olan umumi olması vasfını haiz bulunmaktadır. Tasarının bu vechile her kese tatbik olunan muayyen hükümleri ihtiva etmesi ile kanun karşısında müsavat esası sağlanmış sayılır.

Atatürk'ün hâtırasına karşı işlenecek suçlar hakkında ister Ceza Kanununda ister ayrı bir kanun halinde cezai hükümler konulması ve âmme vicdanına olan şiddetli tesiri bakımından re'sen âmme dâvası açılmasını müstelzim tutulması korunmaya ihtiyacı olmiyan Atatürk'ün değil millî vicdanın ve asayişin korunması maksadına mâtuf olmak bakımından da her hangi bir imtiyaz tesisi mânasına alınmaz ve bundan yaşıyan vatandaşların hiçbirinin melekelerini serbestçe inkişaf ettirmek hakkına bir eksiklik âriz olacağı akla bile getirilemez.

Cümlece malûm bir hakikattır ki ihtiyaç halinde istisnai ve fevkalâde kanunlar da çıkarılabilir.

İşte bu sebeplerden dolayı tasarı anayasaya muhalif görülmemiştir.

III - Tasarıda kullanılan «her ne suretle olursa olsun tecavüz» ve «Atatürk hakkındaki eserler» tâbirleriyle ve «gibi» edatiyle suçların muayyeniyeti esasının ihlâli cihetine gelince; filhakika tasarıda bulunan bu tâbir ve edatlar tecrimi kastedilen fiilleri aşan ve tenkid gibi halleri de meneylemek ve kıyas yoluna gidilerek hiç kastedilmeyen fiilleri de şümulüne almak gibi mahzurlar tevlit etmek istidadını taşımakta ise de tasarı Kamutaydan komisyonumuza yalnız Anayasaya muhalif olup olmadığı cihetinin tetkiki maksadiyle gönderilmiş olduğundan komisyonumuz metin üzerinde ceza hukukunun esasları bakımından inceleme ve değıştirmeler teklif etmeye kendisini yetkili görmemiştir. Gerek bu cihetlerin gerek diğer ileri sürülecek mütalâaların tasarının Kamutayca müzakeresi sırasında nazara alınması yahut Adalet Komisyonuna iade edilerek tekrar gözden geçirilmesi temenniye şayandır.

Oya baş vurulduktaki komisyon üyelerinden Erzincan Milletvekili Sâbit Sağıroğlu müstenkif kalmış ve yukarda arz edilen sebeplerden

dolayı yedi muhalif oya karşı Başkanın oyu İç-tüzüğü'nün 144 ncü maddesinin oylarda eşitlik halini beyan eden ikinci fıkrası gereğince iki sayılarak sekiz oyla tasarının Anayasaya aykırı olmadığına karar verilmiştir.

Yüce Kamutaya sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa takdim olunur.

Başkan
İstanbul

Fuad Hulûsi Demirelli
Erzincan

Reye konulan önerenin esbabı mucibesine muhalif olduğumdan teklifin heyeti umumiyesine karşı da müstenkifim.

Sabit Sağıroğlu
İsprit
Reşit Turgut

Sözcü
Konya

Rifat Alabay
Erzurum
Memiş Yazıcı

Manisa
Muklis Tümay

Sivas

Ercüment Damalı

Zonguldak

Yunus Muammer Alakant

Esasa muhalif olmakla beraber önerenin oya konulmasında ve oy toplanmasında usule riayetsizlik dolayısıyla imzadan çekiniyoruz

Ankara

R. Eren

İstanbul

M. Benker

Ağrı

C. Yardımcı

Konya

T. Kozbek

Trabzon

Esaslı bazı hukuk prensipleri bakımından Ceza Kanununun sistemine uygun bir metin hazırlanmasına taraftarım.

Faik Ahmed Barutçu

Diyarbakır

F. Alpiskender

Tekirdağ

İ. Hakkı Akyüz

